

**ВІЙНА: ЛЕСЬ КУРБАС ПОВЕРТАЄТЬСЯ.
ДЕЯКІ НОТАТКИ ЩОДО РОЗВИТКУ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ДРАМИ**

Миколайчук Олег Вікторович,

учений секретар наукового відділу,

Національний центр театрального мистецтва

ім. Леся Курбаса, вул. Володимирська, 23-В,

Київ, Україна, 01034

Oleh_Kyiv@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-8233-8990

Мета роботи. Розглянути перспективи нової репертуарної політики й творення адаптованих до народної свідомості міфів із залученням п'єс вітчизняної історичної драми.

Методологія дослідження побудована на основі розвідок українського театру за останні п'ять років, а також мистецтвознавчого й культурологічного аналізу.

Наукова новизна полягає у розгляді сучасної української драми в контексті світових проблем й останніх трагічних подій в Україні.

Актуальність теми. Довготривала війна проти загарбників московської орди в Україні, безперечно, матиме свої наслідки і в подальшому розвитку театральних процесів. Очікується, що сучасна вітчизняна драматургія, яка протягом останніх десятиріч перебувала на маргінесах репертуарної політики, нині має стати локомотивом нових позитивних зрушень. Розглядаються антології сучасної драми різних напрямів і жанрів, а також п'єса Анатолія Покришення про Тараса Шевченка «Тарасова рапсодія. Сто днів щастя».

Висновки. З продовженням ігнорування сучасних процесів в Україні – театри все більше перетворюватимуться на музеї минулої епохи. Наразі переважна більшість українських театрів мають суто розважальний репертуар: бульварні іноземні комедії,

класика вітчизняна, розкручені світові бренди. З початком великої війни зміни стають неминучими. Одне з найактуальніших завдань серед магістральних напрямків розвитку вітчизняної драми – відновлення історичної пам'яті та актуалізація шкали загальнолюдських цінностей. Має відбутися переосмислення багатьох сторінок минулого й утвердження власної самобутньої культурної спадщини. Новітня українська драматургія, яка вже встигла потужно заявити про себе у культурному просторі Європи, має всі ресурси, аби виконати ці завдання державотворчого й націотворчого значення.

Практичне значення і перспективи подальшого вивчення. Визначається значним інтересом до сучасної вітчизняної історичної п'єси всіх учасників художнього процесу, необхідністю систематизації і критичної рецепції взаємодії автор-режисер, формуванням новітніх драматургічних моделей, методології творення драматичного тексту з урахуванням війни та зміни культурної парадигми. Потенційний інтерес до статті стосується: літературознавців, театрознавців, літературних і театральних критиків, драматургів, перекладачів, театральних фахівців, гуманітарних навчальних закладів.

Ключові слова: сучасна українська драматургія, історична вітчизняна драма, художній процес, антології сучасної драми, репертуарна політика, інтелектуальний продукт, національна еліта, трансформація суспільної свідомості, міфотворчість.

*Мистецтво – остання релігія, яка лишається нам
в епоху, коли все руйнується.*

Мішель де Гельдерот (1962 р.)

*Живи довго –
це не про нас*

ми

налаштовані на вічність.

Віталій Борисполец (2022 р.)

Леся Курбас повертається. А інакше і не могло бути. Принаймні, він заслужив на це. Митець – який входив у п'ятірку найкращих театральних режисерів світу; людина – що більше тридцяти років жила і творила з кулею у серці; деміург – який виховав цілу плеяду високоталановитих режисерів і акторів, які вже після його відходу щонайменше на півстоліття визначали обличчя всього українського та багато в чому східноєвропейського театального бомонду; в'язень і мученик сталінських концтаборів, страчений в урочищі Сандармох на ювілей Великого Октября; режисер – який наполегливо шукав і таки знайшов свого драматурга (а саме – Миколу Куліша). Митці-однодумці разом пліч о пліч прийняли смерть (неймовірна драма)... Власне, про Леся Курбаса написано десятки наукових праць та видано чимало книг, і його геніальна діяльність і спадщина ще й далі будуть досліджуватися. Для нас головне, що він повертається. Повертається в той час, коли історія України пишеться кров'ю, болем та слізьми. У такий схожий героїчно-трагічний час творив і Курбас у перші десятиліття минулого сторіччя. Майстер дивом вижив під час «червоного терору» в 20-ті роки, але був приречений під час нечуваних до того репресій української інтелігенції в 30-ті... Нині ми знову в героїчно-трагічній борні. І знову з нами наш геній. І знову він шукатиме свого драматурга. А ми спробуємо проаналізувати той доробок історичної драми, який передував нинішнім доленосним подіям. А тоді знову повернемося до сьогоденного Леся Курбаса.

Підмічено, що в періоди «знакових» часів активізуються усі творчі процеси у царині мистецтва. Але предметом нашого дослідження є драматургія, власне, з якої і починається театр.

Суголосність культури й державотворчих процесів підтверджують чимало історичних прикладів. Древні греки говорили: «коли приходять Великі часи, тоді з'являються і Великі герої». І вони мали рацію. В Елладі за

часів панування Афін творили такі видатні трагіки, як Есхіл, Еврипід, Софокл, комедіограф Аристофан. Дивовижний то був час для театру, як і розуміння інших сенсів культури та вже призабутих багатьох людських цінностей. Чи можна нині уявити, що тоді автори знали напам'ять не тільки всі власні літературні творіння, але й твори своїх побратимів по перу. А «Іліаду» та «Одіссею» Гомера міг переповісти напам'ять просто освічений грек, хоча кожен з цих творів має близько 16 тисяч рядків... Недаремно найуспішніший у світі полководець Олександр Македонський під час перепочинку у походах клав під голову не подушку, а «Іліаду».

Коли на Піренеях творили Лопе де Вега, Кальдерон та Мігель Сервантес – Іспанія вважалася провідною країною в Світі. Театр Вільяма Шекспіра ніби став передвісником злету нової Англії. У Німеччині з появою театру Фрідріха Шиллера розпочався розквіт в усіх інших суспільних напрямках, тобто підтвердилися слова великого драматурга: «якби у нас був національний театр – у нас була б велика нація». Тож не дивно, що, починаючи з ХІХ століття й донині, Німеччина залишається однією з провідних країн Європи.

Не оминула ця знакова тенденція й нашу Україну. Згадаймо дивовижну плеяду яскравих драматургів і режисерів кінця ХІХ - початку ХХ століть і майже одночасно початок національно-визвольного руху з творенням УНР. А це – Марко Кропивницький, Іван Карпенко-Карий, Микола Садовський, Леся Українка, Володимир Винниченко, Панас Саксаганський, Микола Куліш, Лесь Курбас тощо. Минуло з того часу більше століття, але одночасно такого сузір'я геніїв вітчизняної Мельпомени ми вже не мали...

Колись мій викладач, професор Георгій Почепцов неодноразово повторював під час лекцій, що доки українці не матимуть власної масової культури, доти не буде справжньої масової ідентичності. Доки не з'явиться

свій інтелектуальний продукт, не буде власної національної еліти. Суголосно цим твердженням звучить голос академіка Неллі Корнієнко: «На культурі треба будувати державу» (Корнієнко, 2008, с.56).

На початку нового тисячоліття Україна намагалася всіма силами позбутися зашкарублених лещат периферійності віджитої імперії: спершу мала місце безпрецедентна безкровна Помаранчева революція, потім – жертвна Революція Гідності і майже одразу ж – початок першої окупації та війни з росією, а через 8 років – повномасштабне вторгнення московської орди. Найбільша війна в Європі з часів Другої світової. А як же відреагувала на такий калейдоскопічний перебіг подій театральна спільнота?

Відновлення історичної пам'яті й актуалізація шкали загальнолюдських цінностей – одне з найактуальніших завдань серед магістральних напрямів розвитку вітчизняної драми. Відбувається переосмислення багатьох сторінок минулого й утвердження власної самобутньої культурної спадщини. Саме за цю спадщину й культурну ідентичність і відбуваються нині найзапекліші баталії, адже тлумачення минулого формує державну поведінку сьогодення, що може мати значні наслідки для реконфігурації країни у творенні нової ментальної мапи Європи в геополітичному й геокультурному сенсі. Скажімо, росія продовжує ставитися до України як об'єкту міжнародних відносин, натомість частина інших країн лише частково сприймають Україну як суб'єкт з чітко визначеною політичною та культурною ідентичністю. І це не дивно, адже нас майже не знають у світі. Коли росію знають, а Україну не знають, то підтримують те, що знають.

Не забуваємо – тлумачення минулого формує наш соціокультурний запит вже на завтра. До того ж, час стає іскрометним, що змушує у такому ж швидкому темпі бути готовими до доволі карколомних змін. І якими ми постанемо перед пращурами після нашого звернення до них? Адже ще Ромен

Роллан зазначав, що коли ми звертаємось до історії, то це не минуле оживає в нас, а ми відкидаємо в минуле власну тінь. А мистецтво і є тим лакмусовим папірцем, що визначає наше ставлення до свого минулого, до такої непростой нашої історії.

Тож про ситуацію в театральному світі. Будемо відвертими, реалії українського театального життя – не надто оптимістичні. Ще за часів російського царату вітчизняний театр перебував під постійним тиском. Коли на межі минулих століть Київського генерал-губернатора запитали, чому ж під такою суворою забороною саме український театр, він відповів гранично відверто: «...тому що в Москві театр – це мистецтво, а в Києві – це політика». Політика суворого нагляду за українцями не змінилася й у радянські часи. Так, тоді квота сучасної української драми становила 30% від загальної кількості репертуарних вистав, однак цензурування допущених до постановки творів було найприскіпливішим. За останні десятиліття ми ніби позбулися радянщини з її регресивною цензурою, однак маємо іншу проблему – частка вітчизняної сучасної драми скоротилася до мінімуму. У більшості театрів України вона за рідким винятком у середньому становить від 3 до 10%, а, скажімо, в репертуарі за минулий рік усіх чотирьох театрів Харкова не знайдете жодної вистави сучасної української драми.

А яку ж частку в цьому невеликому доробку має сучасна історична драма? Візьмемо для огляду останні 5 років. Ще з минулої епохи історичну драму дуже часто приурочували до якихось дат, тому й називали такі вистави – «датськими». Такими ж «датськими» у загальному репертуарі виявилися майже всі нинішні вистави: до сторіччя битви під Крутами у Чернігівському обласному драмтеатрі вийшла постановка «Балада про Крути» (автор Анатолій Покришень, режисер Андрій Бакіров); у Вінницькому драматичному театрі до ювілею Квітки Цісик створена вистава «КВІТКА у

снах і на яву» (автор Олег Миколайчук-Низовець, режисер Таїсія Славінська); з нагоди пам'ятної дати утворення республіки Карпатська Січ у Закарпатському обласному театрі драми і комедії поставлена драма «Останнє танго у Хусті» (автор Олександр Гаврош, режисер Володимир Давидюк). Виняток серед «недатських» становить хіба що вистава про Лесю Українку «І все ж таки я тебе зраджу» Сєверодонецького театру (автор Неда Неждана, режисер Вероніка Золотоверха), а також низка вистав за творами екс-нардепа минулого скликання Марії Матіос. Можливо, серед державних театрів десь ще можуть знайтися непомічені роботи сучасної історичної драми за зазначений п'ятирічний період (недержавні театри поки що не розглядаємо), однак це вже – насправді – одиниці.

З огляду на таку ситуацію, напевно, одразу хотілося б висунути претензії до вітчизняних драматургів. Адже, якщо вони не пишуть, то режисери й не ставлять. Однак, ні, в них у теці дуже цікавий доробок п'єс, що засвідчила й перша в Україні антологія історичної драми «Часо&Простір» (упорядник Надія Мірошниченко), яка вийшла у Національному центрі театрального мистецтва ім. Леся Курбаса за підтримки КМДА (твори 10-ти авторів, видавництво «Світ знань»); дещо раніше перед цим, так само у Центрі Курбаса, за сприяння Українського Конгресового Комітету Америки (Чикаго) з'явилася перша збірка біографічної драми «Таїна буття» (п'єси 7-ми авторів, видавництво «Світ знань»); а ще до цього варто додати низку авторських збірок таких драматургів, як Ольги Анненко, Олександра Гавроша, Неди Нежданої, Валерія Герасимчука, Олега Миколайчука-Низовця, Анатолія Покришення тощо. Також підготовлена ціла низка нових антологій, на друк яких потрібно знайти спонсорів (видавнича діяльність сучасної драматургії взагалі до цього ніяк не підтримувалася державою). Маємо у теці готову до початку друку нову антологію біографічної драми «Світ ловив

їх...» (п'єси 8-ми авторів про Миколу Леонтовича, Михайла Коцюбинського, Пантелеймона Куліша, Олександра Довженка, Олену Телігу тощо). Уперше в Україні підготовлена антологія сучасної драматургії «Реінкарнація» про Тараса Шевченка (упорядник професор Мар'яна Шаповал). До збірки увійшло п'ять п'єс: «Щоденник рядового Т» Олександра Гавроша; «Гайдамаки. Інші» Олега Миколайчука-Низовця; «Тарасова рапсодія. Сто днів щастя» Анатолія Покришеня; «Мрії про Кобзаря 1859 року» Станіслава Росовецького; «Його сіятельство поет...» Григорія Штоня. Матеріали до книги зібрані ще три роки тому, однак кошти на таке унікальне видання так і не вдалося знайти...

Хтось скаже, а чому б не звернутися до Українського інституту книги чи УКФ, що фінансуються державою? Зверталися і неодноразово, однак жоден із наших видавничих проєктів не був схвалений. Також викликає подив реалізація накладу друкованих видань Українського інституту книги, що повністю передається до бібліотек. І як, і де тоді читачу придбати нову книгу? А чому би половину тиражу не віддати до книгарень, а іншу половину – до бібліотек. А так поки що за задумом чиновників виходить – нібито книга є, і нібито її й немає... Апологети «руського міра», напевно, стоячи аплодують нашим можновладцям за таку м'яку «нейтралізацію» української книги, оскільки для невхожого до бібліотеки читача вона з самого початку стає недоступною.

Проте поки знову повернемося до ненадрукованої антології п'єс про Тараса Шевченка «Реінкарнація», і розглянемо з п'яти творів драму Анатолія Покришеня «Тарасова рапсодія. Сто днів щастя». Про останнє кохання Тараса Шевченка вже виходили досить цікаві твори. У драматичному жанрі, найперше, це п'єса Олександра Денисенка «Оксана», що була видана не тільки окремою збіркою, але й на початку цього століття знайшла щасливе

сценічне втілення на сцені головного театру країни – Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Будується сюжет на трагічному коханні Тараса Шевченка та Ликерії Полусмак, у п'єсі детально обговорюються всі причини та перипетії розриву стосунків між закоханими, аж до порпання у «брудній білизні», що й стало кульмінацією всього твору.

І ось знову Ликерія Полусмак у п'єсі «Тарасова рапсодія. Сто днів щастя». Якою подає нам її Анатолій Покришень, чи зуміє розібратися в тій ситуації, що сталася, чи не вдасться до тих наговорів та шляхів з'ясування правди, якими йшли його попередники? Відповідь можна знайти в епілозі п'єси, де автор пише, що після смерті чоловіка у 1904 році Ликерія Полусмак назавжди перебирається мешкати до Канева, де й помирає у 1917 році. «Шевченкова наречена» – так усі називали її у Каневі, оскільки жила тільки тим, що доглядала за могилою Кобзаря. Зберігся всього один-єдиний її запис у книзі відгуків: «13 мая 1905 р. Приїхала твоя Ликера, твоя люба, мій друже. Сьогодні мій день ангела. Подивись на мене, як я каюсь».

Автор неймовірно делікатно показує, як Тарас спершу приглядається до дівчини, потім з'являється симпатія, далі почуття і бажання бачити Ликеру все частіше і частіше. Нарешті, він зізнається їй в своїх почуттях. А що дівчина, якій було тоді лише двадцять років? Вона не може повірити своєму щастю, адже до неї сватається панич, тому й ходить до ворожок та прислуховується до свого оточення.

«МОТРЯ. Бабо Марфо, я вам вчора говорила, щоб поворожили подружці на майбутнє.

БАБА. Ой, ой, ой! Мова-то у тебе, дівка, бідова. А ти *(повертається до Ликери)* цілісінький день думала над тим, чого хочеш?

ЛИКЕРА (*швидко випалює*). Так, так бабо Марфо (*віддає червону свічку*). Скоро, чи ні заміжною буду, хто буде мій суджений, яким він буде, скільки діток Бог дасть?

БАБА (*визирає у вікно*). Не таратор. Нічка місячна, то все дізнаємося.

Баба дістає з полиці білу тарілку. Бурмоче під ніс: «Де це ж у мене із водохреща вода?» Набирає в тарілку воду з великого бутля. Гріє руки своїм диханням, скачує віск у невелику грудку, бере у Ликери червону свічку, запалює, плавить на її вогні віск і повільно виливає його у воду, уважно вдивляючись на «виливок».

БАБА. У твоєму житті, дівко, будуть зміни. Я бачу поруч із тобою чоловіка. Він середнього росту, з широкими плечима, широким чолом, волосся – не дотямлю яке, і ім'я у нього якесь незвичайне. Сам із простих. Ой, ні, це людина не із простих (із сумнівом), а наче із простих. Незрозуміло. Він буде любити, але... Щось знову не втямлю. Із цим чоловіком можеш бути щасливою, якщо докладеш зусиль і кохатимеш за душу. А можеш зазнати лиха, коли не будеш відвертою, і жалітимеш за ним довіку. Зустріч із ним вже майже на порозі. Ім'я тільки не розберу, чудне якесь воно (*віддає «виливок»*).

ЛИКЕРА (*з полегшенням*). Дякую, втішили мене, бабо Марфо. Мо, насправді вийду заміж (*сміється*) за пана... Багатою буду. Всі заздритимуть.

БАБА. Збережи «виливок», дівко, на весь рік. Не втрачай, бо не збудеться».

(Покришень, 2021, с.25).

Оточення ж Ликери, дізнавшись про панка Тараса, радить із ним не зв'язуватися, бо звабить, а потім ще й покриткою залишить. Потім про ці почуття дізнається вже «вищий світ», який у переважній більшості так само постає проти обраниці поета. І він здогадується про щось невідворотне, бо, попри радість кохання, пише журливі вірші:

«КАРТАШЕВСЬКА. Досить про сумне (до Шевченка). Тарасе Григоровичу, почитайте щось зі свого нового.

ШЕВЧЕНКО (*встає, через коротку паузу читає*).

Нащо мені женитися?

Нащо мені братись?

Будуть з мене, молодого,

Козаки сміятись.

Оженився, вони скажуть,

Голодний і голий,

Занапастив, нерозумний,

Молодую волю...

Шевченко на якусь мить замовкає, обводячи поглядом гостей.

...Найду собі чорнобривку

В степу при долині —

Високою могилоньку

На тій Україні». (Покришень, 2021, с.30).

У драматурга твір наскрізь інтертекстуальний, де дуже вдало межуються поезії, спогади, листи, документальна хроніка. І цей твір дуже оптимістичний, оскільки попри шалений спротив «світу» Тарас несамовито бореться за своє щастя, наближаючи цю історію до щасливої розв'язки: ось вже пани з України дарують на прохання Шевченка Ликері волю; ось вона перебирається на квартиру, яку він для неї знімає; ось він їй дарує обручку... І ось «небайдужі» друзі повідомляють його про можливий роман його нареченої зі студентом, який мав навчити її грамоті...

До честі автора, він не став перегортати «брудної білизни» цих стосунків, а показує нам Шевченка вже через деякий час, коли той пише листа Ликерії з проханням повернутися...

І вона повернулася. Через багато років оселилася улюбому йому Каневі, де він мріяв жити й мати щасливу сім'ю.

Будемо сподіватися, що ця антологія п'єс про Тараса Шевченка (і не тільки вона), все ж таки побачить світ. Зрозуміло, йде найбільша й найкривавіша війна ХХІ століття, коли Україна мужньо боронить свою незалежність від московської орди, нечуваного за своєю жорстокістю та підлістю загарбника. Так, війна! Проте вкотре хочеться процитувати відомий вислів прем'єр-міністра Вінстона Черчілля. Не побачивши в держбюджеті Великої Британії на 1941 рік звичні витрати на культуру, він запитав про це: «Так, війна ж, сер. – розвів руками секретар. – Я розумію, що війна. Але навіщо ми тоді воюємо, якщо скорочуємо витрати на культуру?!». Суголосно йому звучать слова одного з найбільших наших меценатів культури, митрополита УГКЦ Андрея Шептицького: «Занепад культури якогось народу та її творчої сили – це більша трагедія, ніж упадок держави, яка є тільки найважливішим засобом для розвитку культури» (Шептицький, 2015, с.2). А ми маємо хоча б прислухатися до заповітів великих попередників. Скажімо, в Україні чимало театрів носить ім'я Тараса Шевченка. А чи можемо нині згадати бодай якісь вистави, що розповідають про великого Кобзаря. Напевно – ні! Як-то писав Тарас Григорович: «Ніхто не гавкне й не лайне, неначе й не було мене» (Шевченко, 1976, 435 ст.).

Лесь Курбас обожнював творчість Тараса Шевченка. Тільки за однією поемою «Гайдамаки» протягом десяти років створив три вистави. І кожна нова постановка не була схожою на попередню. Звісно, це ще один доказ геніальності режисера. Майстер, як ніхто, розумів, що тільки справжнім є тільки той театр, який суголосний своєму часові. А якщо сто років тому час мінявся стрімко, то нині й поготів – його швидкість просто надзвукова.

Один із духовних вчителів Курбаса австрійський вчений, філософ-містик, езотерик і доктор філософії Рудольф Штайнер пророкував, що на початку XXI століття виникне принципово нова культура. Можна вже сказати, що це століття де-факто розпочалося з 20-х років, започаткувавши контраверсійні зміни в планетарному масштабі в усіх сферах життя. І, судячи з усього, цей бурхливий поступ нових форм буття тільки посилюватиметься. Лесь Курбас був за принципово нову культуру. Він говорив, що сьогодні театр має бути таким, яким суспільство повинно бути завтра. І з цим не можна зволікати. Нині у час війни наш театр нагадує пораненого воїна, який потребує допомоги. І допомоги невідкладної. Ще одна велика проблема полягає в тому, що для сходження будь-якої нації потрібні міфологеми, які дозволяють повірити в щасливіше майбутнє. Вченими встановлено, що адаптовані до народної свідомості міфи подвоюють енергію нації ледь не вдвічі. Потрібна нова система координат.

Таке відчуття, що зараз людство знову опиняється «на межі». Справді, за останнє століття накопичено стільки зброї, що цю невеличку планету могло би рознести вщент вже багато разів. Розуміння такої небезпеки ніби й є, а війни однаково не вщухають. Деякі люди та й навіть цілі народи не хочуть мінятися. Однак воїни світла дають загарбникам гідну відсіч. Нині героями України пишається весь світ! Але як би хотілося, аби так само, як про наших бійців на фронті, так само говорили б і про вітчизняну театральну спільноту...

А поки ми тільки знаємо, що наш Лесь Курбас повертається. Тільки в театрі ви його поки не зустрінете. Він зараз у лавах кращих серед кращих перебуває десь на фронті. Перед цим він майже все життя прожив із кулею в серці, тому йому до куль не звикати. А наближати Перемогу, це за усіх часів було сенсом його життя. І після Перемоги він обов'язково повернеться до

театру: втомлений, зраниений, згорьований втратою побратимів, але такий же світлий і сповнений безліччю творчих ідей. Чи прийме його нинішній театр? Подивимося. Маємо стриманий оптимізм, адже як написав поет-верліброст Віталій Борисполець:

«Цей Світ живий

бо він напоєний

росою очей

тих

хто не дожив

до посухи сьогодні» (Борисполець, 2022, першопрочитання).

Список посилань

Борисполець, В. (2022). Першопрочитання.

Корнієнко, Н. (2008). *Запрошення до хаосу. Театр (художня культура) і синергетика. Спроба не лінійності*. Київ: НЦТМ ім. Леся Курбаса.

Покришень, А. (2021). *Тарасова рапсодія. Сто днів щастя*. Літературні обличчя на тлі історії Чернігівщини. Одеса: видавничий дім «Гельветика».

Шевченко, Т. (1976). КОБЗАР. Київ: Дніпро.

Шептицький, А. (2015). *Таїна буття*. Київ: Світ знань.

References (translated and transliterated)

Boryspolets, V. (2022). First reading [in Ukrainian].

Korniienko, N. (2008). *Zaproshehnia do khaosu. Teatr (khudozhnia kultura) i synerhetyka. Sproba ne liniinosti. [The Invitation to chaos. Theater (Art Culture) and synergetics. An attempt of non-linearity]*. Kyiv: NTsTM im. Lesia Kurbasa [in Ukrainian].

Pokryshen, A. (2021). *Tarasova rapsodiia. Sto dniv shchastia*. Literaturni oblychchia na tli istorii Chernihivshchyny. [Tarasov's rhapsody. One hundred days of happiness. Literary faces

on the background of the history of Chernihiv region]. Odesa: publishing house "Helvetyka" [in Ukrainian].

Sheptytskyi, A. (2015). *Taina buttia. [The mystery of existence]*. Kyiv: Svit znan [in Ukrainian].

Shevchenko, T. (1976) KOBZAR. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].

WAR: LES KURBAS RETURNS.

SOME NOTES ON THE DEVELOPMENT OF NATIVE HISTORICAL DRAMA

Oleg Mykolaychuk,

Scientific Secretary of the Scientific Department

The Les' Kurbas National Centre for Theatre Arts,

Kyiv, Ukraine

The goal of the work. To consider the prospects of a new repertory policy and the creation of myths adapted to popular consciousness with the involvement of plays of the national historical drama.

The research methodology is built on the basis of explorations of Ukrainian theater over the past five years, as well as art and cultural analysis.

The scientific novelty consists in considering the modern Ukrainian drama in the context of world problems and recent tragic events in Ukraine.

Topicality. The protracted war against the invaders of the Moscow Horde in Ukraine will undoubtedly have its consequences in the development of further theatrical processes. It is expected that modern domestic drama, which has been on the margins of repertory policy for the last ten years, should now become the locomotive of new positive developments. Anthologies of modern drama in various directions and genres are considered, as well as Anatolii Pokryshen's play about Taras Shevchenko "Tarasov's Rhapsody. One hundred days of happiness."

Conclusions. With the continuation of ignoring modern processes in Ukraine, theaters will increasingly turn into museums of the past era. Currently, the vast majority of Ukrainian

theaters have a purely entertaining repertoire: tabloid foreign comedies, domestic classics, popular global brands. With the beginning of a great war, changes become inevitable. One of the most urgent tasks among the main directions of the development of the national drama is the restoration of historical memory and the actualization of the scale of universal values. There must be a reinterpretation of many pages of the past and the affirmation of one's own unique cultural heritage. The latest Ukrainian drama, which has already managed to make a powerful statement in the cultural space of Europe, has all the resources to fulfill these tasks of state-building and nation-building importance.

Practical significance and prospects for further study. It is determined by the significant interest in the modern national historical play of all participants in the artistic process, the need for systematization and critical reception of the author-director interaction, the formation of the latest dramaturgical models, the methodology of creating a dramatic text taking into account the war and the change of the cultural paradigm. Potential interest in the article concerns: literary critics, theater critics, literary and theater critics, playwrights, translators, theater specialists, humanitarian educational institutions.

Key words: modern Ukrainian drama, historical domestic drama, artistic process, anthologies of modern drama, repertory policy, intellectual product, national elite, transformation of social consciousness, myth-making.